

Alternatieve doelgroepen in de werkloosheid

Nu de economische crisis stilaan lijkt uit te doven, de werkloosheid opnieuw daalt en de krapte op de arbeidsmarkt opnieuw hier en daar dreigt, willen we in dit artikel even stilstaan bij enkele alternatieve kansengroepen. Zij zijn ongetwijfeld ook zwaar getroffen door de crisis en de werkzoekenden onder hen zullen de nodige moeite hebben om duurzaam werk te vinden.

In het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid wordt bijzondere aandacht gegeven aan vier prioritaire kansengroepen: 50-plussers, kortgeschoolden, allochtonen en arbeidsgehandicapten. Heel wat beleidsmaatregelen bevatten specifieke regels voor bepaalde kansengroepen of richten zich zelfs uitsluitend op deze kansengroepen (tewerkstellingspremie 50+, Vlaamse Ondersteuningspremie voor Arbeidsgehandicapten, enzovoort). Deze doelgroepen worden als prioritaire kansengroepen bestempeld omdat velen onder hen bepaalde kenmerken hebben die hun integratie in de arbeidsmarkt bemoeilijken (niet de juiste competenties, fysieke problemen, enzovoort).¹ Vaak bestaan er bij werkgevers ook vooroordelen over het kennen en kunnen van sollicitanten uit kansengroepen of over hun loonkost. Het gevolg is dat zij sterk oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheid en sterk ondervertegenwoordigd in de werkgelegenheid. Vooral in Vlaanderen is dit een probleem: de kloof tussen de werkzaamheid van kansengroepen en de rest van de Vlaamse bevolking is een van de breedste in gans Europa. In het Vlaams Gewest behoort liefst 70% van alle niet-werkende werkzoekenden tot minstens een van de vier kansengroepen.

Heel wat mensen, vooral werkzoekenden, behoren tot verschillende kansengroepen en/of hebben verschillende kenmerken die hun activering afremmen. Van alle allochtone niet-werkende werkzoekenden (nwwz) die in 2009 bij VDAB ingeschreven

waren, behoorde 60,1% ook nog tot een andere kansengroep. Bij kortgeschoolden behoorde 62,5% van alle nwwz ook tot een andere kansengroep, bij 50-plussers 68,3% en bij arbeidsgehandicapten maar liefst 86,8%. De prioritaire kansengroepen zijn vrij eenvoudig op te

sporen: VDAB registreert voor elke werkzoekende die zich inschrijft de geboortedatum (leeftijd), het hoogst behaalde diploma, de huidige en vorige nationaliteit (via het rijksregister) en of de werkzoekende beschikt over een attest/getuigschrift/diploma waardoor hij/zij wordt beschouwd als arbeidsgehandicapte. Op zich bevatten deze objectieve gegevens weinig concrete informatie over de eventuele drempels op het pad naar een (nieuwe) job van de betrokkenen.

Naast de 'klassieke' kansengroepen groeit de aandacht voor andere mogelijke kansengroepen, die we hier de 'alternatieve' kansengroepen zullen noemen. In de Algemene groepsvrijstellingsverordening (800/2008) van de Europese Commissie (in verband met Staatssteunregelgeving) worden naast kortgeschoolden, 50-plussers en arbeidsgehandicapten bijvoorbeeld ook alleenstaanden die de zorg voor een of meer personen ten laste opnemen en etnische minderheden met taal-, opleidings- of werkervaringsachterstand genoemd als 'kwetsbare werknemers'. In het Werk- en Investeringsplan (WIP) van de Vlaamse regering werden verder ook laaggeletterden, herintreders, personen in armoede, gefailleerden en personen met een medische, mentale, psychische of psychosociale problematiek genoemd als groepen om extra aandacht aan te besteden.

We proberen aan de hand van beschikbare bronnen en studies te schatten welk aandeel deze

kansengroepen hebben in de Vlaamse bevolking en vooral in de Vlaamse werkloosheid. We bespreken achtereenvolgens laaggeletterden, herintreders, alleenstaande ouders, personen in armoede en anderstalige nieuwkomers.

Laaggeletterden

Geletterdheid is een moeilijk te meten eigenschap. Het wordt vaak gedefinieerd als 'gedrukte en geschreven informatie (kunnen) gebruiken om te functioneren in de maatschappij, om persoonlijke doelstellingen te bereiken en de persoonlijke kennis en kunde te ontwikkelen' (OESO, 2000). Het niveau van geletterdheid dat vereist is 'om te functioneren in de maatschappij' is onderhevig aan veranderingen. Iemand die dertig jaar geleden nog voldeed aan de geletterdheidsvereisten van de toenmalige samenleving, haalt vandaag omwille van wijzigende standaarden mogelijk niet langer het vereiste geletterdheidsniveau.

Laaggeletterdheid kan een bijzonder zware hinderenis zijn in de zoektocht naar werk. Laaggeletterden kunnen in de eerste plaats moeite hebben om vacatures te lezen of sollicitatiebrieven te schrijven, maar komen wellicht ook voor steeds minder jobs in aanmerking. Heel veel jobs omvatten immers administratieve taken, ook jobs waarin vroeger uitsluitend handenarbeid werd gedaan.

Onder meer anderstaligen en jongeren die opgroeien in een gezin waar geen Nederlands gesproken wordt lopen het risico op laaggeletterdheid of om op termijn laaggeletterd te worden. Onder laaggeletterden vinden we bovendien ook heel wat mensen die de school voortijdig verlieten en slechte herinneringen overhouden aan hun schooltijd. Hoewel ze eigenlijk bijkomende opleidingen nodig hebben blijven zij vaak enigszins afkerig ten opzichte van opleiding en training (Vermeersch & Vandenbroucke, 2010).

Momenteel loopt er in Vlaanderen een onderzoek van de OESO, PIAAC genaamd, dat peilt naar de competenties van volwassenen. Aan de hand van deze gegevens zouden we vanaf 2012 over nieuwe cijfers omtrent geletterdheid moeten beschikken. Tot die tijd moeten we ons behelpen met gegevens uit het vorige OESO-onderzoek (IALS) uit 1996. Sinds 1996 is de scholingsgraad van de Vlaamse bevolking weliswaar sterk toegenomen, maar dit geldt ook voor de geletterdheidsvereisten 'om te functioneren in de maatschappij'.

Uit het IALS-onderzoek (OESO, 2000) bleek dat:

- Tussen 15,3% en 18,4% van de Vlaamse bevolking laaggeletterd is (geletterdheidsniveau 1).²
- Tussen 39,5% en 46,6% van de bevolking maximaal een geletterdheidsniveau 2 behaalt, wat betekent dat zij het risico lopen om in de toekomst niet langer te voldoen aan de geletterdheidsvereisten van de arbeidsmarkt. Zij hebben nood aan een verdere ontwikkeling van hun geletterdheid.
- Tussen 39% en 44% van alle werkzoekenden laaggeletterd is en niet minder dan 61% à 73% haalt niet meer dan geletterdheidsniveau 2.
- Laaggeletterden doorgaans 20% tot 40% meer kans hebben op armoede.
- De arbeidsdeelname van laaggeletterden 50% tot 80% lager is dan gemiddeld.
- Laaggeletterden veel minder deelnemen aan levenslang leren dan geletterden.
- Vlaanderen ten opzichte van de andere deelnemende landen een hoger percentage zeer laaggeletterden (niveau 1) heeft, maar een lager percentage met niveau 2. Vlaanderen kent ook een beduidend sterkere concentratie van laaggeletterden bij inactieven en werkzoekenden.³

In Vlaanderen wonen zo'n 5 miljoen volwassenen, waarvan dus 18,4% laaggeletterd is (prozageletterdheid). Dat is een groep van 950 000 laaggeletterden. Aangezien uit het IALS-onderzoek bleek dat 44% van de Vlaamse werkzoekenden laaggeletterd is en nog eens 29% slechts geletterdheidsniveau 2 haalt, kunnen we schatten dat er in Vlaanderen momenteel mogelijk zo'n 90 000 laaggeletterde werkzoekenden zijn (op een totale populatie van ongeveer 200 000 niet-werkende werkzoekenden). Nog eens 60 000 werkzoekenden kunnen in de toekomst mogelijk de aansluiting met de geletterdheidseisen van de arbeidsmarkt verliezen. Dit zijn bijzonder hoge aantallen en mogelijk overschatten we het aantal laaggeletterde werkzoekenden omwille van het gebruik van verschillende definities van werkzoekenden, maar het toont wel aan dat laaggeletterdheid bij werkzoekenden zeker geen marginaal verschijnsel is.

Herintreders

Werkzoekenden die uit een lange periode van inactiviteit komen, hebben het meestal moeilijker om een nieuwe job te vinden dan werkzoekenden met

een recente werkervaring. Veel van hun kennis en competenties is lang ongebruikt gebleven en is misschien niet meer up-to-date. Vaak twijfelen ze zelf of ze nog wel 'meekunnen' en zijn hun sollicitatievaardigheden ook niet meer wat ze geweest zijn. Een typisch voorbeeld van dergelijke herintreders zijn huismoeders of huisvaders die opnieuw aan het werk gaan na enige tijd de zorg voor hun kinderen op zich te nemen.⁴ Zij bleven vaak gedurende verschillende jaren inactief en hadden meestal nog niet veel beroepservaring opgebouwd voor hun inactiviteit. Maar daarnaast kunnen bijvoorbeeld ook mensen die opnieuw aan het werk gaan na te hebben bijgestudeerd of die lange tijd ziek zijn geweest, beschouwd worden als herintreders. Om de inactieven van naderbij te bekijken, maken we gebruik van gegevens uit het Datawarehouse

Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Inactiviteit komt het vaakst voor bij jongeren en bij ouderen, omdat zij ofwel nog studeren, ofwel de arbeidsmarkt al verlaten hebben. In de leeftijdsgroep daartussen, van 25 tot 49 jaar, is slechts 14,4% van alle Vlamingen inactief. Op een totale groep van 312 000 inactieven tussen 25 en 49 jaar vinden we 200 000 vrouwen (64,1%).

In tabel 2 wordt het aantal inactieven tussen 25 en 49 jaar nog eens weergegeven volgens geslacht en gezinspositie. De gezinssituatie heeft een belangrijke invloed op de kans om al dan niet actief te zijn op de arbeidsmarkt. Vooral de zorg voor kinderen of andere afhankelijke personen en/of de afwezigheid van geschikte opvang kan een reden zijn om niet te werken. In de Enquête naar de Arbeidskrachten

Tabel 1.

Aantal en aandeel inactieven in Vlaanderen, volgens leeftijd en geslacht (2007)

Leeftijd\geslacht	Aantal inactieven			Aandeel inactieven in de bevolking (%)		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
< 18	621 400	594 300	1 215 800	99,2	99,2	99,2
18-24	129 100	135 700	264 900	50,4	54,5	52,4
25-49	111 800	200 200	312 000	10,1	18,7	14,4
50-54	25 200	64 800	90 000	11,4	30,0	20,6
55-59	61 600	103 000	164 600	30,9	52,8	41,7
60-64	125 400	152 300	277 800	70,9	85,4	78,2
> 65	443 600	613 900	1 057 600	93,4	98,1	96,1
Totaal	1 518 200	1 864 300	3 382 500	49,6	59,5	54,6

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

Tabel 2.

Aantal en aandeel inactieven in Vlaanderen (25-49), volgens gezinspositie en geslacht (2007)

Gezinspositie	Aantal inactieven			Aandeel inactieven in de bevolking (%)		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
alleenstaand	25 800	14 700	40 500	14,9	16,1	15,3
hoofd eenoudergezin met 1 kind	1 000	7 600	8 600	10,3	16,4	15,3
hoofd eenoudergezin met 2 of meer kinderen	700	9 500	10 100	8,9	18,0	16,8
samenwonend met partner zonder kinderen	12 600	24 900	37 500	7,6	15,1	11,4
samenwonend met partner en 1 kind	10 300	32 500	42 800	5,5	15,9	11,0
samenwonend met partner en 2 kinderen	12 700	45 500	58 200	4,9	16,1	10,8
samenwonend met partner en 3 of meer kinderen	8 000	38 000	46 100	7,1	29,9	19,1
andere	40 700	27 400	68 100	21,5	27,2	23,5
Eindtotaal	111 800	200 000	312 000	10,1	18,7	14,4

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

geeft 16,5% van alle Vlaamse inactieven tussen 25 en 49 jaar aan geen werk te zoeken omdat ze geen gepaste opvang vinden voor hun kinderen of andere afhankelijke personen. Meer dan 30% van alle deeltijds werkenden geeft dit ook aan als hun reden om niet voltijds te werken.

Uit de cijfers blijkt dat samenwonenden met maximaal twee kinderen het vaakst uitwerken gaan. Ongeveer 11% van hen zijn inactief en het is vooral de vrouw die thuisblijft: bij samenwonenden zonder kinderen is 7,6% van de mannen inactief en 15,1% van de vrouwen, bij samenwonenden met twee kinderen wordt dit respectievelijk 4,9% en 16,1%. Voor alleenstaande ouders is de zorg voor kinderen vaak moeilijker te combineren met een (voltijdse) baan. De aanwezigheid van een actieve (werkende) partner kan een betere verdeling van de zorgtaken en een aanpassing aan ieders werkritme toelaten en het tweede inkomen maakt opvang ook betaalbaarder. 16,8% van alle alleenstaande ouders met twee of meer kinderen is niet actief op de arbeidsmarkt.

Volgens de Enquête naar de Arbeidskrachten waren er in 2009 in Vlaanderen zo'n 170 000 inactieven die om 'persoonlijke of familiale redenen' thuisbleven (grotendeels huismannen en -vrouwen) en 160 000 Vlamingen die niet werkten omwille van ziekte. De periode van inactiviteit is niet voor al deze mensen dezelfde en ook de drempel om (opnieuw) aan het werk te gaan is niet voor alle inactieven even groot.

In wat volgt spitsen we ons toe op de herintreders, en in eerste instantie de herintredende huisvrouwen en -mannen. Huismoeders of -vaders zijn op het moment van herintrede gemiddeld 38 jaar oud en hebben dan een inactiviteitsperiode van ongeveer tien jaar achter de rug (Van Regenmortel, De Cock & Vandelloo, 1990). Ze zijn vaker op zoek naar deeltijdse banen, banen die overeenkomen met de schooluren van hun kinderen en banen met een beperkte pendelafstand. Werkgevers koesteren soms vooroordelen over huismoeders en -vaders, en de vaardigheden waarover zij (nog) beschikken (Van Regenmortel, De Cock & Vandelloo, 1990). De combinatie van deze vooroordelen en het gebrek aan zelfvertrouwen waarmee vele kandidaat-herintreders kampen kunnen heel wat herintreders er toe leiden om jobs onder hun niveau te aanvaarden, met weinig doorgroeimogelijkheden (neerwaartse mobiliteit).

Herintreders lijken bijzonder conjunctuurgevoelig. Na een voortdurende toename van het aantal herintredes in de voorbij jaren halveerde het aantal herintredende huismoeders en -vaders in 2009. Wellicht speelt hier opnieuw het psychologische effect: huismoeders en -vaders durven in tijden van crisis de stap naar de arbeidsmarkt niet goed zetten omdat ze vrezen dat ze toch niet aan de bak zullen geraken. Wanneer we het totaal van de intredes vanuit inactiviteit naar werk bekijken, zien we een ook daar een forse terugval van ongeveer 30 000 intredes per jaar naar net geen 20 000.

Tabel 3.

Herintreders in het Vlaams Gewest (2006-2009)⁵

	2006	2007	2008	2009
Thuiswerkende ouders	8 700	9 800	10 900	5 000
Totaal (excl. schoolverlaters)	30 600	30 600	28 400	19 800

Bron: FOD Economie AD SEI – EAK (Bewerking Departement WSE)

Eenoudergezinnen

Sinds de jaren '70 van de vorige eeuw is het aantal alleenstaande ouders in onze samenleving sterk toegenomen. De voornaamste reden voor deze toename is natuurlijk het voortdurend stijgende aantal echtscheidingen (RKW, 2008). In 2007 waren er ongeveer 64 000 eenoudergezinnen in Vlaanderen, of 13,6% van alle gezinnen met kinderen jonger dan twaalf jaar (470 000). Daar alleenstaande ouders vaker werkloos zijn en ook vaker inactief (zoals onder 'herintreders' werd aangetoond), leven zij ook vaker in armoede. Eenoudergezinnen hebben een armoederisico van 28,5%, dit is meer dan dubbel zo hoog als het algemene gemiddelde (13,7%).

In bijna 7 000 van de eenoudergezinnen was de ouder werkloos. De combinatie tussen werk en zorg voor de kinderen valt alleenstaande ouders erg zwaar en vaak vormen de zorgtaken een aanzienlijke drempel naar beroepsactiviteit toe. Bij alleenstaande ouders is er bovendien een bijzonder groot verschil tussen mannen en vrouwen. Alleenstaande mannen met kinderen hebben een beduidend lagere werkloosheidsgraad (8,4% versus 14,9%) en

Tabel 4.

Socio-economisch statuut volgens gezinssituatie (15-64 jaar, jongste kind jonger dan twaalf jaar, Vlaams Gewest, 2007)

		Werkend	Werkloos	Werkloosheids-graad (%)	Werkzaamheids-graad (%)	Voltijds (%)
Mannen	Alleenstaand met 1 kind	2 900	300	9,9	77,4	86,2
	Alleenstaand met meerdere kinderen	3 400	300	8,4	80,7	84,5
	Samenwonend met partner en kind(eren)	370 800	8 300	2,2	89,7	90,2
Vrouwen	Alleenstaand met 1 kind	17 300	2 700	13,7	71,3	50,1
	Alleenstaand met meerdere kinderen	21 000	3 700	14,9	66,9	38,8
	Samenwonend met partner en kind(eren)	315 100	12 300	3,8	68,2	39,0

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (Bewerking Departement WSE)

werken veel vaker voltijds (84,5% versus 38,8%) dan alleenstaande vrouwen. Bij mannen neemt de werkloosheidsgraad ook af naarmate er meer kinderen aanwezig zijn in het gezin terwijl deze bij vrouwen toeneemt. De werkzaamheidsgraad maakt precies de omgekeerde beweging.

Personen in armoede

Personen die moeten rondkomen met een inkomen dat lager ligt dan 60% van het beschikbare mediaaninkomen lopen een verhoogd risico op armoede. In Vlaanderen gaat het om meer dan een op de acht mensen.⁶ Wie in armoede leeft, kent veelal een hobbelig arbeidsmarktparcours, bevindt zich in een precare arbeidsmarktsituatie of staat – soms al langere tijd – buiten het arbeidsmarktcircuit. Arbeid heeft ook andere functies dan het louter verschaffen van een inkomen. Het gaat om het structureren van tijd, sociaal contact, het hebben van collectieve doelen, status en activiteiten. Deze hangen vaak samen met mentaal (on)welbevinden, (laag) zelfvertrouwen en (geringe) levensvreugde. Het hebben van een job biedt in de meeste gevallen een goede bescherming tegen inkomensarmoede.

Personen die in armoede leven en de stap zetten naar de arbeidsmarkt, stoten vaak op drempels bij aanwerving. Werkgevers zijn soms weigerachtig om mensen in armoede aan te werven, misschien omdat ze vooroordelen hebben, de problematiek van mensen in armoede niet kennen, of de nodige

ondersteuning niet voorhanden is, en daardoor ook geen onnodige risico's willen nemen. Een leven in armoede wordt immers vaak gekenmerkt door een netwerk van zichtbare en onzichtbare problemen, die vaak een weerslag hebben op het functioneren van mensen in armoede op de werkvloer. Mensen die (langdurig) werkloos zijn en een sterke armoedeproblematiek kennen, zijn vaak erg gemotiveerd om aan de slag te gaan, maar hebben voor ze aan het werk gaan al een fulltime bezigheid met overleven, bezoeken van verschillende diensten (afpraak OCMW, Kind en Gezin, deurwaarders, enzovoort). Deze verplichtingen en noden stoppen niet vanzelf met het 'aan het werk gaan'. Ook tijdens de tewerkstelling zijn er nog diverse armoederisico's die spelen en die vaak een belemmering vormen om de tewerkstelling te behouden. De goede intenties van werkgever en werknemer bij de aanvang van de tewerkstelling bieden onvoldoende garantie om die tewerkstelling ook op langere termijn succesvol te maken.

Het inkomensarmoederisico (het aandeel mensen die rondkomen met minder dan 60% van het mediaaninkomen) ligt in Vlaanderen op 13,4%. Niet-werkenden lopen een hoger risico op armoede (18,7%), vooral wanneer niemand in het gezin werkt. Het inkomensarmoederisico van werkloze huishoudens met kinderen is torenhoog (67,4%).⁷ Wanneer we deze percentages toepassen op de Vlaamse bevolking schatten we dat zo'n 825 000 mensen in armoede leven en dat zo'n 40 000 werkzoekenden arm zijn.

Tabel 5.

Armoederisico's in het Vlaams Gewest

	2004	2005	2006	2007
Vlaams inkomensarmoederisico	13,4	13,7	13,5	13,4
Alleenstaanden	16,0	19,3	20,5	21,7
Eenoudergezin	27,6	19,3	23,8	27,6
Niet-werkenden	18,7	19,0	20,1	18,7
Werkloos gezin met kinderen	61,5	65,6	70,7	67,4
Werkloos gezin zonder kinderen	24,8	20,0	25,6	22,8

Bron: EU SILC (Bewerking Departement WVG / Departement WSE)

Anderstalige nieuwkomers

De anderstalige nieuwkomers vormen veruit de moeilijkste groep om in cijfers te vatten. We kunnen ons een beeld vormen van deze groep aan de hand van gegevens van de dienst Inburgering.

In 2008 werden er 46 000 nieuwkomers gelabeld als doelgroep voor inburgering in het Vlaams Gewest, waarvan ongeveer 29 000 op arbeidsleeftijd (18-64 jaar). Zo'n 40% van deze laatste groep heeft mogelijk geen begeleiding naar werk nodig: arbeidsmigranten (die al een job hebben wanneer ze in Vlaanderen arriveren), geregulariseerden (zijn al een aantal jaren in Vlaanderen) en studenten uit de EU (werken niet). De overige 17 500 nieuwkomers zullen mogelijk wel op zoek gaan naar werk, al zal niet heel de groep zich werkelijk op de arbeidsmarkt begeven.

Tabel 6.

Type inburgeringscontract (Vlaams Gewest, 2008)

	Aantal contracten in 2008	Aandeel in contracten (%)
Professioneel en werkend	2 518	18,7
Professioneel	4 812	35,7
Educatief	609	4,5
Sociaal	3 337	24,8
Onbekend	2 199	16,3
Totaal	13 475	100,0

Bron: Agentschap voor Binnenlands Bestuur (Bewerking Departement WSE)

De intentie van nieuwkomers om aan het werk te gaan, kunnen we afleiden uit de

inburgeringscontracten (voor zij die een inburgeringscontract ondertekenen, al of niet verplicht). In 2008 tekenden 13 475 nieuwkomers een inburgeringscontract (29,3% van alle nieuwkomers). Zij dienen aan te geven met welk perspectief zij inburgeren: professioneel en werkend (heeft al werk), professioneel (wenst te werken), educatief of sociaal. Hieruit blijkt dat 18,7% van de inburgeraars al werk heeft en 35,7% werkzoekend is (of een inburgeringstraject volgt om zo snel mogelijk aan werk te raken). Wellicht zal een deel van de inburgeraars met een sociaal of onbekend perspectief op een bepaald moment ook werk zoeken.

En verder...

Er zijn nog tal van doelgroepen die om een of andere reden moeilijkheden ondervinden om werk te vinden of te behouden, maar waar we momenteel nog minder over weten, of waar we (nog) geen statistieken over hebben. Er zijn bijvoorbeeld nog twee doelgroepen die vermeld werden in het WIP, maar waar we hier nog niet over gesproken hebben: personen met een medische, mentale, psychische of psychosociale problematiek en gefailleerden. We gaan hier dan ook nog even kort op in.

MMPP

De term 'personen met een medische, mentale, psychische of psychosociale problematiek' (MMPP) is een term die ontwikkeld is binnen de VDAB. Zij screenen werkzoekenden op dergelijke problematieken, met het oog op het aanbieden van een gepaste begeleiding. Er zijn geen statistieken beschikbaar over het aantal mensen met dergelijke problematieken in de gehele bevolking en ook binnen de werkzoekendenpopulatie is het niet altijd eenduidig uit te maken wie er nu onder MMPP valt en wie niet. VDAB screent immers niet alle werkzoekenden op MMPP-problematieken, dus wellicht worden een aantal mensen met meer verborgen problemen niet geregistreerd als MMPP-er.

Eind 2009 waren er 220 375 nwwz geregistreerd bij VDAB, waarvan bij 53,6% de mogelijke drempels naar werk in kaart gebracht werden. 19 400 nwwz bleken 'potentieel MMPP-er' te zijn. VDAB raamt

het totaal aantal nwwz met MMPP-problematieken op 40 000 personen.

Gefailleerden

Over gefailleerden zijn er nog (te) weinig statistieken beschikbaar. Er bestaan wel faillissementscijfers, maar daarin vinden we doorgaans enkel gegevens terug over het bedrijf, niet over de perso(o)n(en) achter dat bedrijf. In de Verrijkte Kruispuntbank voor Ondernemingen van de Studiedienst van de Vlaamse regering worden echter steeds meer gegevens ingeladen die dit in de toekomst wél mogelijk zullen maken. Uit een eerste gegevensset konden we reeds enkele cijfers distilleren.

In 2009 waren er meer dan 334 000 zelfstandige natuurlijke personen in Vlaanderen.⁸ Dit zijn dus zelfstandigen zonder scheiding tussen het persoonlijke vermogen en dat van hun zaak. Een faillissement betekent voor dergelijke natuurlijke personen vaak een belangrijk verlies van eigen middelen en een persoonlijk drama. De ervaring van een faillissement kan echter steeds de basis leggen voor een volgend succes, zij het in een nieuwe zelfstandige onderneming of in een loontrekkende job. In 2009 gingen 827 mensen failliet, een toename met +6,4% ten opzichte van het jaar voordien. Meer dan 40% van alle faillissementen van zelfstandige natuurlijke personen worden binnen de vijf jaar na oprichting uitgesproken. Sommige gefailleerden starten een nieuwe zaak, anderen zijn ontmoedigd of beschikken niet langer over de nodige financiële reserves om een dergelijk risico te nemen of hebben juridisch deze mogelijkheid niet meer.

Besluit

We hebben getracht om aan de hand van verschillende bronnen een beeld te vormen van enkele alternatieve kansengroepen, groepen die het moeilijk hebben op onze arbeidsmarkt maar niet zo prominent aanwezig zijn in de statistieken als de klas-sieke kansengroepen.

Sommige van deze alternatieve kansengroepen omvatten evenveel of meer mensen dan de klas-sieke kansengroepen. Veel werkzoekenden hebben een combinatie van de vermelde problematieken,

waardoor hun afstand tot de arbeidsmarkt veel groter kan zijn dan men zou vermoeden op basis van hun 'statistisch waarneembare' kenmerken. Dit bewijst de noodzaak aan een individuele aanpak voor elke werkzoekende, waarmee hij/zij een begeleidingsaanbod krijgt op maat van zijn/haar behoeften.

Raf Boey
Departement WSE

Noten

1. Er zijn nog groepen van werkzoekenden die gebaat zijn bij een specifieke aanpak, zoals bijvoorbeeld jongeren, slachtoffers van herstructurering, enzovoort. Zij worden niet beschouwd als prioritaire kansengroep, maar krijgen wel speciale aandacht in het beleid.
2. Men peilde naar drie types van geletterdheid: prozageletterdheid (18,4% laaggeletterden), documentgeletterdheid (15,3% laaggeletterden) en kwantitatieve geletterdheid/genummerdheid (16,7% laaggeletterden).
3. OESO (2000) en Alfabetplan, actieplan voor meer geletterdheid van de Vlaamse sector Basiseducatie (2003).
4. De Gezinsbond hanteert de term 'thuiswerkende ouder', in plaats van huismoeder of -vader. Aangezien we in dit artikel enkel betaalde arbeid als 'werk' beschouwen, blijven we de term huismoeder of -vader gebruiken, om verwarring te vermijden. Daarmee willen we natuurlijk geen afbreuk doen aan het vele – onbetaalde – werk dat vaak kruipt in de zorg voor het gezin.
5. Wellicht gaat het voor sommigen om een eerste job en is er dus geen sprake van een herintrede. We gaan er echter van uit dat dit een kleine minderheid is.
6. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (2010).
7. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (2010).
8. Hieronder vallen ook de vrije beroepen: artsen, architecten, advocaten, enzovoort.

Bibliografie

- OESO. 2000. *Literacy in the information age. Final report of the International Adult Literacy Survey*. Organisation for Economic Cooperation and Development.
- RKW. 2008. *Focus 2008-2: De eenoudergezinnen in België*. Brussel: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor werknemers.

Van Regenmortel, T., De Cock, C. & Vandeloo, R. 1990. *Herintreedsters: een risicogroep als geen ander*. Leuven: HIVA.

Vermeersch, L. & Vandenbroucke, A. 2010. *Het leren zoals het is...bij volwassenen met een geletterdheidsrisico*. Leuven: HIVA.